

SN
Aug 21
XIII-1266/B

HUNGARY

AGRICULTURE
Viniculture

/200/
/215a/

IMRE NAGY SAVED FAMED HEGYALJA VINEYARDS
FROM RUIN.

SOURCE SALZBURG: A 19-year-old student who arrived in Austria in April 1956.

DATE OF OBSERVATION: 1950 to 1956.

ENGLISH SUMMARY: HEGYALJA, one of the finest viniculture areas in Hungary, has slowly but surely been nearing ruin because of the careless exploitation by kolkhozes and state farms. The Regime, having finally taken cognizance of the situation, tried to master the problem, but its measures were insufficient. Only when Imre NAGY was Prime Minister were the vineyards resorted in that they were assigned to individual farmers who obtained loans as well as other support, and the norms for State Farms were decreased or, in some instances, abolished altogether. Although the delivery quotas are still too high, by these improvements the vineyards not only were saved, but new cultivation rendered possible.

EVALUATION COMMENT: This report spotlights a problem which is the center of attention in Hungary these days. In order to fight the excesses of alcoholism the Regime decided a months ago to decrease the exaggeratedly high wine prices and to increase at the same time the prices for brandies thus diverting the population from drinking brandies.

The main reason for the increased brandy consumption was the shortage of wines, their high price and the deplorably low quality of wine produced in Hungary, a country once famous for its grape-growing areas.

The reasons for this situation have already been known, of course; nevertheless, this report gives a clear picture of the situation in the TOKAJ-HEGYALJA area, the most famous grape-growing zone of Hungary. The situation so

/more/

alarming during the last few years that the Regime decided in early 1955 the appointment of a special commissar /see MUNICH Item No. 1828/55 on his appointment/ to direct the "reconstruction and development of the TOKAJ-HEGYALJA grape-growing area." A decree was published on the same subject in the August 28 1955 issue of the Szabad Nép. Besides these two facts, a number of newspaper articles with this problem, e.g. the May 1 1956, January 25 1956 and October 15 1955 issues of the Szabad Nép and the November 20 1955 issue of the Népszava.

The content of this report is substantially in accord with the aforementioned articles, but beyond them it discloses also the details of the incompetent and ruthless Regime policy toward the farmers and demonstrates clearly that the Regime is exclusively responsible for the great damage done to national economy by neglecting this vital branch of agriculture.

The deficient production and cultivation methods of the state farms are known from earlier items and also from newspaper articles.

On Hungarian viniculture with special attention to the TOKAJ-HEGYALJA area please see for more background material LONDON Item No. 1643/56 and MUNICH/B Item Nos. 5841/55, 5447/55 and 10972/54.

The name of Count HALLER is confirmed, as is the fact of the confiscation of his estate.

X X X

A HEGYALJA Magyarország egyik leghíresebb bortermő vidéke. Az otthoni kommunista rendszer ostobasága miatt a szőlő vidék lassu pusztulásnak indult és aligha tudta volna elkerülni sorsát, ha maguk a kommunisták rá nem döbbennek arra, hogy örökség, amit elkövetnek.

A forrás BODROGKISFALUDon lakott és mivel családjának minden ága szőlőműveléssel foglalkozott, fiatal kora ellenére is hű képet tudott adni a TOKAJ környéki szőlővidék helyzetéről.

A TSZCS. megalakítása.

Kolkhoz.

BODROGKERESZTUR környékén kevés a szántóföld, jó-

/more/

formán az egész vidék szőlővel van beültetve. Mivel az itteni kommunisták sem akartak elmaradni a TSZCS. alakítása terén, az ismert recept szerint BODROGKERESZTUR től nyugatra, az ugynevezett DERESZLA-dombon itt is megalakult a TSZCS. A TSZCS. részben olyan földművesekből alakult, akiknek eddig nem volt földje, részben pedig olyan gazdálkodókból, akiknek a földje arra a területre esett és nem akart megválni tőle. Aki amugyis nem adta be a derekát, annak a földjét egyszerűen elvették. Bár valahol a távolban utaltak ki a részére földet, de az így kiutalt földterületnek legnagyobb része silány minőségű volt és érték tekintetében nem lehetett összehasonlítani azzal a szakszerűen megművelt földdel, melyet a gazdáktól elvettek. Az elv ugyanis az volt, hogy a TSZCS földterülete egy tagban legyen.

Mivel a TSZCS önkéntes tagjai sehogyse akartak kapás-növényekkel bajlódni, az egész területet gabonával vetették be.

BODROGKISFALUDon és más községekben is erős agitáció folyt a TSZCS alakulása mellett, de ez nem vezetett eredményre. Különösen azért nem, mert egy év után mindenki látta, mit jelent a TSZCS. Még ebben az évben is történtek kísérletezések, de a falusi lakosság szóba sem áll olyanokkal, akik a TSZCS gondolatát felvetik.

Igy tehát a környéken csak ez az egy TSZ működött, meglehetősen silány eredménnyel.

A TSZCS-hez körülbelül 40-50 hold szőlő is tartozott a MÁD és SÁTORALJAUJHELYi vasutvonal között elterülő szőlőbirtokból, melyből husz hold azelőtt HALLER gróf birtokához tartozott. A TSZCS. megalakulását követő évben még jó volt a bortermés, hisz az első évben még HALLER gróf szakmunkásai kezelték a birtokot. De az ezt követő években a helyzet mindig rosszabbodott. A TSZCS-nél uralkodó állapotok itt sem különböztek bármilyen más hasonló módon alakult és működő TSZCS-tól. A szakmunkások hiánya, a szakszerűtlen kezelés, a munkáshajszolás, a siralmas munkásbérek és a földszereket hiánya nem mutatható fel eredményt. Miután pedig a katasztrofális termés után a munkások nem kapták meg a borilletményüket és ezért a TSZCS-t sokan otthagyták, a végső pusztulást csak úgy lehetett kikerülni, hogy a szőlőbirtokot elvették a TSZCS-tól.

Az állami birtokok.

State Farm.

A TSZCS alakítása kb. egy időben, nagyobb birtokok

/more/

államosítása után, a környéken is megalakult néhány állami gazdaság. Ilyenek voltak:

A BERKÉNYI-tanya áll. gazdaság /MEZŐZOMBOR-tól keletre, a SATORALJAUJHELY és NYIREGYHÁZA vasutvonalak villájában/, mely joformán csak gabonát termelt,

a SZERENCSEi állami gazdaság /SZERENCSE-MEZŐZOMBOR között/, melyben cukorrépát termeltek,

az OLASZLISZKA-TOLCSVAI állami gazdaság, mely részben szántóföldi, részben szőlőbirtokból állt,

a TARCALI állami gazdaság, melynek egy részében kukoricát termeltek, míg a nagyobbik része szőlőbirtok volt, még pedig: A TOKAJ hegy nyugati oldalán és MAD-tól délre az ugynevezett VIRGINÁS, amely azelőtt szintén HALLER gróf birtokához tartozott.

Az államosításhoz hozzátartozott, hogy HALLER grófnak BODROGKISFALUDI kastélyát, pincészet és természetesen nagymennyiségű borát is elvették. Az egyik épületben a DISZ rendezkedett be, míg a kastély szobáit családoknak utalták ki lakás céljaira. HALLER gróf egy szobát kapott, ahol - megfelelő lakbér fizetése mellett - feleségével és leányával lakik. /Egyébként a TISZALÖKI erőműnél dolgozik mint mérnök./

A szőlőművelés az állami gazdaságnál nem mutatott biztatóbb képet. Ennek a fő oka az volt, hogy a munkások a szőlőt normára dolgozták. Normára kapáltak, normára metszettek, normára permeteztek és így tovább. Ez más szóval annyit jelentett, hogy nem a gazt vágták ki hanem csak ráfordították a földet, hogy ne látszódjék, a szőlőtőkébe belevágta, össze-vissza metszették, a rézgáliccal meg csak épp hogy megfestették a leveleket. Ja, a norma volt fontos és nem a szakszerű munka. Az eredmény itt is az lett, mint a TSZCS szőlőinél: lassan pusztulásnak indult.

Hogy mit jelent a szakszerű kezelés, álljon itt arra csak egy példa: Míg 1952-ben a forrás nagypjának öt hold földjében összesen 180 hl. bor termett és volt olyan hold, ahol 52 hl. volt a termés, a TSZCS-nek ezzel szomszédos 20 hold szőlőjében ugyanebben az évben összesen 150 hl. bor termett. /Természetesen, míg HALLER gróf kezelhette saját birtokát, a termés kiváló volt./

Lépések a szőlőbirtok megmentése érdekében

/more/

Measures to Save the Vineyards

Ugy látszik a kommunistáknak először tönkre kell tenni valamit ahhoz, hogy rádöbbenjenek, milyen ostobaságot követtek el.

Rövid három év alatt a BODROGKERESZTUR-i TSZCS. 40-50 hold szőlőjéből tíz hold teljesen tönkrement, de a többi is közel állt a teljes pusztuláshoz. Valószínűleg, illetékes kormánykörök agyában is megfordult, hogy valamit kellene még a teljes pusztulás bekövetkezése előtt - cselekedni, de szokás szerint félmegoldáshoz folyamodtak.

Ugynevezett szakembereket küldtek ki a bajok okainak megállapítása céljából. Ennek a lépésnek nem volt nagyobb következménye, mert a szakemberek nem voltak szakemberek.

Akkor HALLER gróffal kísérleteztek. Megigérték a teljes támogatást, ha a TSZCS-nél tönkretett husz hold volt szőlőjét újra kezelésbe veszi. Az államé marad ugyan, de ő hozza ismét rendbe. Egy államosítás ürügye alatt mindenből kifosztott birtokosnak valószínűleg megvan a véleménye a felajánlott kommunista segítségről, mert HALLER gróf csak abban az esetben volt hajlandó ismét foglalkozni volt birtokával, ha visszakapja pincéjét, borát, kastélyát és összes szőlészeti felszerelését, amit az államosításkor elvettek tőle és a szőlőt ugyanolyan állapotban adják vissza, mint amilyen állapotban azt tőle elvették.

Erről persze hallani sem akartak. Ekkor a környéken lakó parasztokhoz intéztek felhívást. Igérték kölcsönt, rézgálicot, raffiát, ha a TSZCS. által tönkretett szőlőket kezelésbe veszik.

Ez a felhívás már bizonyos eredményekhez vezetett. A BODROGKERESZTURban lakó zsidók összeálltak és átvették azt a husz holdat, ami azelőtt HALLER gróf tulajdona volt. 10-15 holdat egyéni gazdálkodók vettek át, míg az a tíz hold, amely már teljesen tönkre ment, továbbra is parlagon maradt.

Lényeges változásImportant Changes

Ha feltételezzük azt, hogy hasonló volt a helyzet az egész HEGYALJÁN, az ilyen részletintézkedések nem állíthatták meg a pusztulási folyamatot. Csak kevés szőlő jutott ismét

/more/

hozzaértő egyéni gazdák birtokában, míg az állami gazdaságoknál a helyzet nem változott.

A BODROGKERESZTURI zsidók se érthettek sokat a szőlőműveléshez, mert a husz hold kiváló szőlőben még 100 hl. sem termett nekik.

A lényeges változás NAGY Imre nevéhez fűződik. A "HEGYALJA megmentése" érdekében tényleg hozzáértő szakembereket küldött ki. Először a mulasztókat vonták felelőségre, akik azzal védekeztek, hogy normával nem lehet szőlőt művelni. Erre az állami gazdaságoknak a szőlő oltásánál és metszésénél a normákat megszüntették, a bekapálásnál a normát csökkentették és ettől kezdve a fizetésnél nagy szerepet játszott a minőségi munka is.

A BODROGKERESZTURI zsidóktól elvették a husz hold szőlőt és azt is egyéni gazdák között osztották szét.

A szőlős gazdák magas beszolgáltatási kötelezettségét nem csökkentették ugyan, de a szőlő továbbfejlesztésére, új telepítésre stb. a gazdák nagyobb kölcsönöket kaptak, melyet a szüretkor kellett letörleszteni. Az állam a-must minőségének megfelelően - az ilyen gazdákna magas árakat fizetett a mustért.

NAGY Imre bukása után egy rövid ideig csend lett, de aztán újra megjelentek szakemberek és 45.000 forintos kölcsönt ajánlottak fel annak a gazdának, akik oltványokkal foglalkoznak. Sokan jelentkeztek, meg is kapták a kölcsönt. Szőlővesszőt vettek a szőlősgazdáktól, azt beoltották, az oltványt pedig tisztességes áron az állam megvette és meglehetősen előnyös árért eladta azoknak a gazdákna, akik azt igényelték. Ezek a gazdák is kaptak kölcsönt az oltványok megvásárlására, melyet szüretkor szintén musttal tudtak kiegyenliteni.

1956-ban a teljesen elpusztult tíz holdnyi területet is árulgatták. Voltak, akik vállalkoztak az új telepítésre. A rigolérozáshoz az állami gépállomástól kaptak gépeket. 30-cm-re szedte fel a humuszt és 40 cm földet hordott rá. Egy holdért 1600 forintot kellett fizetni, de a vállalkozók kaptak rá kölcsönt, valamint kedvezményt az oltványok, raffia, rézgálic stb. beszerzésénél.

Bár egy pusztulásnak indult szőlővidék rendbehozásához évek szükségesek és az új oltványok is csak három,

/more/

év múlva hoznak először termést, mégis már most meg lehet állapítani, hogy a NAGY Imre óta folyamatba tett "HEGYALJA megmentése" érdekében kifejtett fáradozások nem voltak hiába valók. 1955-ben magánkézbe átkerült szőlők átlagban 20 hl-t termettek. /Azelőtt kb. 30-35 hl-t lehetett átlagosnak nevezni./ Ugyancsak lényegesen javult az állami gazdaságok termelése is, miután bizonyos munkálatoknál az októberi normát megszüntették, illetve csökkentették. Ha ez a folyamat nem szűnik meg és az egyéni gazdák beadási kötelezettségénél is bizonyos kedvezményeket állapítanak meg, remélhető, hogy a HEGYALJA borvidék pusztulásának nem csak gátat vetettek, de pár év múlva a termést illetően megközelíti a régi produktót.

A kulákok

Kulaks

BODROGKISFALUDon annakidején három gazdálkodót minősítettek kuláknak. Nem vettek el semmijüket, de szinte teljesíthetetlen beadási kötelezettségeket és adót varrtak a nyakukba.

Az egyik kulák a forrás nagyapja, aki azelőtt bíró volt a faluban. 18 hold földjéből öt hold volt a szülő. Volt még 16 hold rétje és 16 marhája. A rétet odaajándékozta a BODROGKERESZTURI TSZCSnek, hogy ne kelljen fizetni utána. 1955-ben a BUDAPESTI mezőgazdasági kiállításon 60 forintot is adtak 1952-es borért.

Egy fia és három leánya volt. Miután mindegyik férjhez ment, szétesztogatta közöttük a birtokot. Magának is megtartotta a legjobb szőlőt. Miután ilyenformán megszűnt a "kuláksága," hivatalosan is megszüntették ellene a "kulák" vádat és automatikusan lecsökkentették a beadásait.

A másik két - kuláknak - megbélyegzett, nagyobb birtokkal is rendelkezik, meg nem is tudja kinek szétesztogatni, így még viselni kell a kuláksággal járó minden megszorítást.

A beadás

Delivery Quotas

Az egyéni gazdálkodókat mint mindenütt az országban, igen magas beadással sújtották. A forrás apjának négy hold szántóföldje két hold szőlője és hat hold rétje volt. Ezért a következőt kellett beadnia:

/more/

Bor holdanként 240 liter, 13 Maligand fokos, melynek literjéért az állam 5 forintot fizetett.

Baromfi, élősúlyban	18 kg.
Sertéshus, élősúlyban	45 kg.
Marha hus, élősúlyban	95 kg.
Tojás	6.5 kg.
Burgonya	320. kg.
Bab	80 kg.
Napraforgó	150 kg.
Kukorica	350 kg.

Az évi adót 1600 forintban állapították meg.

A bor beadása természetesen mustban történt. A szüretet nem kellett bejelenteni, de egy kimutatásban pontosan fel kellett tüntetni, mennyi termett. Ennek alapján a vámhatóságok alkalmazottai számtalan ízben ellenőrizték a bormennyiséget.

A gazdálkodó beadási boron felül bármennyit megtarthatott magának. Minden elfogyasztott liter bor után 4.80 forint adót kellett fizetni. Bort csakis a Borforgalmi Válatlatnak lehetett eladni, mely a 12 Maligand fokos bor literjéért 5 forintot, a 14 Maligand fokos bor literjéért pedig 12 forintot fizetett. Ugyanezt "feketén" 25-30 forintért lehetett értékesíteni./

Az ellenőrzés állandó és igen szigorú. Így pl. az egyik gazdánál 50 literrel több bort találtak. A bort is elvitték, meg 600 forintra is megbüntették.

Mivel azonban a gazdáknak mégis csak az egyetlen megélhetési lehetőség a boreladás, a legrafináltabb eljárásokat találják ki, hogy a bort elrejtsek, illetve felfedezés nélkül értékesíthessék.

A beadási mustot az OLASZLISZKAI főpincészethez kell beszállítani, melynek BODROGKERESZTÚRON, ERDŐBÉNYÉN és TOLCSVÁN vannak mellékpincéi. Ezek persze mind lefoglalt pincék,

/more/

hatalmas hordokkal és igen jó berendezéssel. A bor kezelése ezekben a pincékben történik. Amikor a bor készen van, megjelennek az erre a célra épített vasuti kocsik, valamint az illetékes minisztériumból leküldött bizottság és átveszi a borvagonokat. A pincékben bor nem marad.

Szüreti mulatságokon eddig is árultak "Tokaji aszút" félliteres üvegekben, 35 forintért. Ez azonban nem volt igazi aszu, csak utánzat. Nem is volt hozzáértő szakember, meg normadolgozással senki sem bolond aszuval pepecselni.

Mivel 1956-ban az eddig félretett kiváló szakembereket kezdik előhuzgálni, TARCALON és TAPOLCSVÁN az állami gazdaságokban megkezdték az eredeti aszu gyártását. Ha újra meg nem gondolják magukat, 1956-ban lehet már eredeti aszút kapni.

Bár mindeki előtt világos, hogy a HEGYALJAI szőlők egy része pusztulásának a gazdák TSZCS-be való bekényszerítése volt az egyik oka, még mindig nem adták fel rögeszméjüket és újra, meg újra kísérletet tesznek egyéni gazdáknak TSZCS-be való tömörítésére. Ez a kísérlet süket fülekre talál és a lakosság már szóba se áll olyan gazdákkal, akik ilyen megoldás lehetőségét lattolgatják. Szóba sem állnak velük, legalább is BODROGKISFALUDon.

End